

Meetnet nachtvlinders

Nieuwsbrief januari 2025

Korte terugblik

Beste nachtvlindertellers, we schrijven deze nieuwsbrief op het moment dat het weer interessanter begint te worden op het gebied van de nachtvlinders. De eerste kleine voorjaarsspanners worden weer gezien en ook de perentak, die al een tijdje vliegt, kan vanaf nu weer gevangen worden. De afgelopen periode was zoals altijd nogal rustig. Veel nachten waren ook koud, dus een mooie januarinacht om de val te plaatsen zat er nog niet echt in. Toch zien we dat er in het meetnet nog enkele vangnachten gedaan zijn, er is namelijk in december 2024 op **348** verschillende meetpunten nog geteld. Er zijn nog **36** soorten gezien, waarvan **2** soorten microvlinders (de **oranje kruidenmot** (*Udea ferrugalis*) en het **koolmotje** (*Plutella xylostella*)). In totaal zijn er in december 2024 nog **1638** exemplaren gevangen.

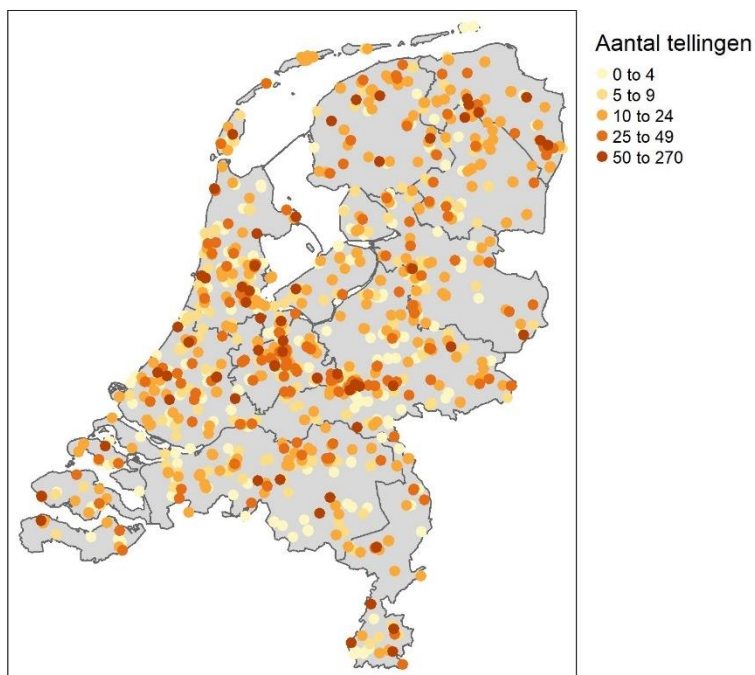
In deze nieuwsbrief blikken we kort terug op de totalen van het jaar 2024, maar we blikken vooral vooruit op de aankomende periode, de periode dat veel vroege voorjaarssorten weer actief worden. Het nachtvlinderseizoen, die eigenlijk nooit was afgelopen, is weer begonnen!

Wat cijfertjes op een rij uit 2024

In het afgelopen jaar is er op **1391** verschillende meetpunten geteld. Op **647** hiervan werden ook microvlinders geteld. Deze meetpunten tezamen waren goed voor **21610** unieke vangnachten.

In 2024 werden er binnen het meetnet nachtvlinders **1294** verschillende soorten nachtvlinders waargenomen:
627 macronachtvlinders en **667** microvlinders.

Het aantal exemplaren dat gevangen werd in 2024 zegt misschien niet zoveel, maar is wel leuk om even te benoemen. In het hele meetnet nachtvlinders zijn in **2024** 281242 exemplaren gevangen. Bij de macronachtvlinders ging het om **214914** exemplaren, bij de microvlinders ging het om **66328** verschillende exemplaren.

Figuur 1: Het aantal tellingen per meetpunt in 2024

Per meetpunt werden er gemiddeld **155** exemplaren macronachtvlinders gevangen, en **103** microvlinders. Per vangnacht werden er gemiddeld over alle meetpunten **10** exemplaren macronachtvlinders gevangen, en **6** microvlinders.

In 2024 hebben **757** verschillende mensen de macronachtvlinders geteld, en **435** mensen hebben daarnaast ook de microvlinders geteld.

De data is opgestuurd naar het Centraal Bureau voor de Statistiek en die zijn nu druk bezig met de trendberekeningen. Wanneer deze trends zijn berekend komen ze in de Vlinderbalans te staan die 1 april af is. Tegen die tijd zullen we ook een link meesturen in de nieuwsbrief. We kunnen wel alvast

zeggen dat we in ieder geval heel blij zijn met de inzet van een ieder in het afgelopen jaar. Laten we in 2025 onverminderd fanatiek doorgaan!

Top-10 van december 2024

Aangezien er in december maar weinig soorten vliegen, hebben we deze keer een Top-10 gemaakt in plaats van een Top-15. De Top-10 geeft deze keer geen gekke verrassingen, aangezien zowel de grote- als de kleine wintervlinder in de maand december het meest algemeen zijn. Wat wel opvallend is, zijn de lage aantallen van bosbesuil en wachtervlinder, twee soorten die in andere jaren in de maand december toch wel vaker gevangen worden.

Tabel 1: De Top-10 van december 2024

	Soort	Wetenschappelijke naam	Groep	Aantal ex.	Aantal punten
1	Kleine wintervlinder	<i>Operophtera brumata</i>	macro	798	73
2	Grote wintervlinder	<i>Erannis defoliaria</i>	macro	697	63
3	Najaarsspanner	<i>Agriopis aurantiaria</i>	macro	30	16
4	Bosbesuil	<i>Conistra vaccinii</i>	macro	7	6
5	Kromzitter	<i>Asteroscopus sphinx</i>	macro	6	6
6	Zwarte-c-uil	<i>Xestia c-nigrum</i>	macro	6	1
7	Gepluimde spanner	<i>Colotois pennaria</i>	macro	5	5
8	Wachtervlinder	<i>Eupsilia transversa</i>	macro	5	3
9	Oranje kruidenmot	<i>Udea ferrugalis</i>	micro	5	4
10	Agaatvlinder	<i>Phlogophora meticulosa</i>	macro	4	4

Overigens werd in december 2024 de perentak ook twee keer aangetroffen binnen het meetnet. Deze soort staat erom bekend dat hij al heel vroeg in het jaar kan vliegen, en het is niet heel ongebruikelijk dat er exemplaren nog vóór de jaarwisseling gevangen worden. Vooral in bossen vliegt de perentak soms al in december. De kleine voorjaarsspanner werd in december 2024 niet binnen het meetnet aangetroffen, terwijl dit ook een notoir vroege soort is die soms al in december wordt gezien.

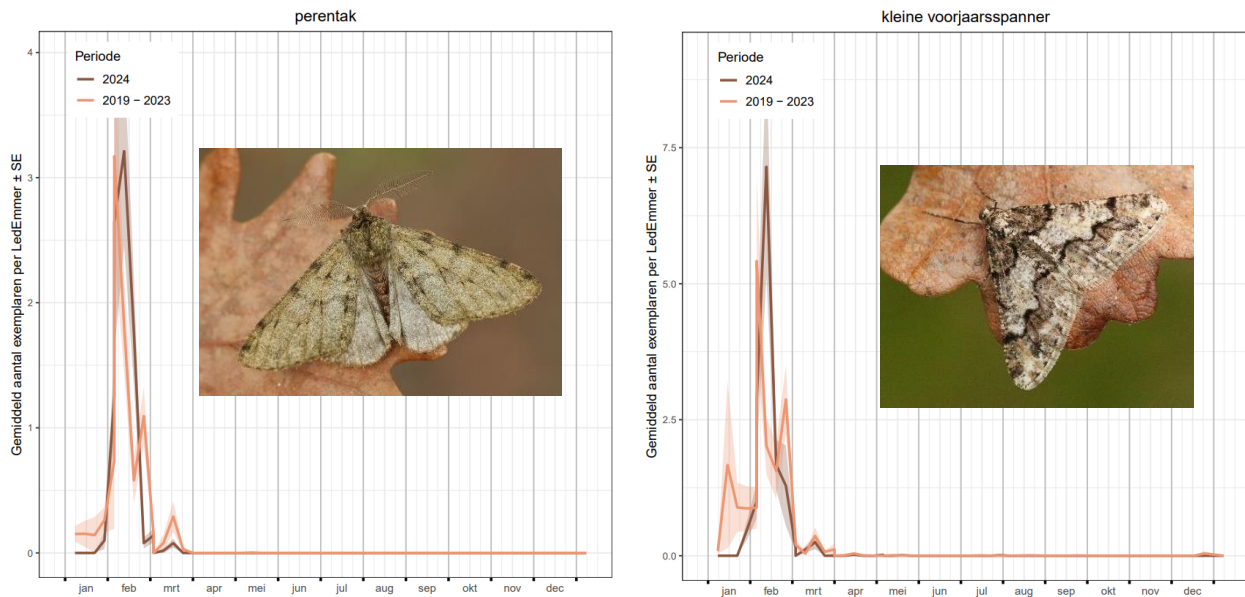
Figuur 2: De perentak, een echte voorjaarssoort, werd ook vóór de jaarwisseling gezien, zoals dit exemplaar op 25 december.

Persoonlijke rapportages

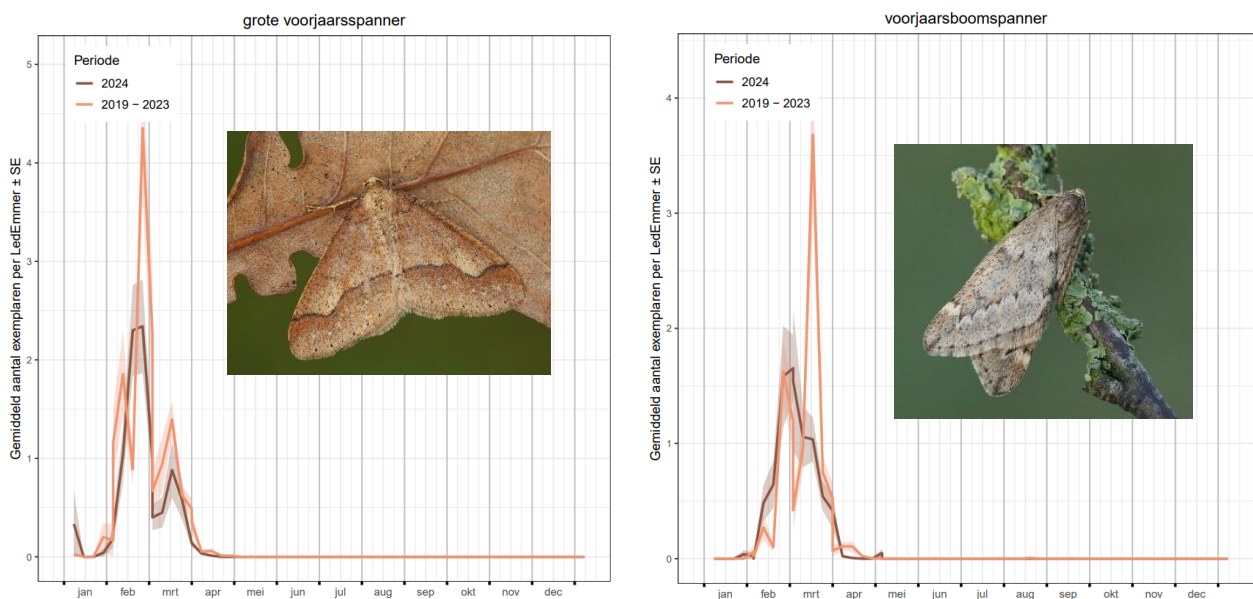
We hebben veel positieve reacties gehad over de persoonlijke rapportage die iedereen heeft gekregen die op dat moment een telling in 2024 had doorgegeven. We zijn van plan om deze rapportage vaker door het jaar mee te sturen met de nieuwsbrief, dus voer vooral je tellingen meteen in zodat je het verloop van dit jaar kan volgen op je meetpunten! Tot nog toe zijn er vooral veel nultellingen ingevoerd (ook erg belangrijk!), dus daarom zit hij er nu nog niet bij. Mocht je hem toch onverhoopt niet hebben ontvangen, mail ons via meetnet@vlinderstichting.nl

Vooruitblik voor januari en februari

Hoewel we nog middenin de winter zitten, is er vanaf nu een steeds grotere kans om meer nachtvlinders in de val te krijgen. Vanaf januari zijn er namelijk alweer verschillende soorten actief. Het gaat voornamelijk om de kleine voorjaarsspanner, de grote voorjaarsspanner en de perentak. Daarnaast kunnen overwinterende soorten als de bosbesuil, wachtervlinder, zwartvlekwinteruil, roodkopwinteruil en gevlekte winteruil gevangen worden. Later zullen ook andere soorten volgen, zoals de voorjaarsboomspanner en de voorjaarsspanner.

Op bovenstaande grafieken is de vliegtijd van de perentak en de kleine voorjaarsspanner te zien. Aangezien de soorten in 2025 pas net beginnen met vliegen laten we de gemiddelden van 2024 zien. Zowel de perentak als de kleine voorjaarsspanner vliegen hoofdzakelijk in de maand februari, met soms nog kleine aantallen in januari (voorafgaand aan de vliegpiek) en in maart. Het zijn soorten die als rups leven van bomen en struiken, dus in natuurgebieden zullen de aantallen hoger zijn dan in bijvoorbeeld een stadstuin.

Hierboven zijn de vliegtijdgrafieken van de grote voorjaarsspanner en de voorjaarsboomspanner te zien. Deze soorten vliegen ook vroeg in het voorjaar, alleen is de vliegtijd iets langer dan de twee eerder genoemde soorten. Beide soorten hadden in 2024 overigens een minder goed jaar. Bij deze soorten begint de piek half februari, en zelfs tot begin april kunnen er exemplaren gevangen worden. Bij de voorjaarsboomspanner ligt de vliegpiek gewoonlijk in maart, alleen in 2024 was deze piek afwezig. Weersomstandigheden kunnen een grote invloed hebben op de gevangen aantallen van de vroege voorjaarssorten. Tijdens nachten met een relatief hoge temperatuur kunnen flinke aantallen gevangen worden.

Wetenschappelijk

The moth fauna is more diverse in the understorey than in the canopy in a European forest

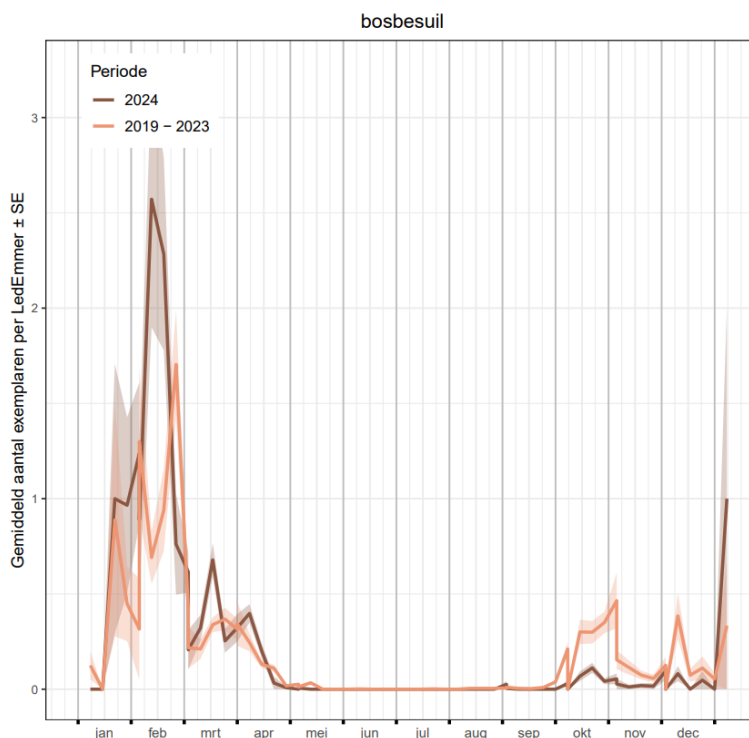
In Duitsland is onderzoek gedaan naar de diversiteit van nachtvlinders in het kronendak en de ondergroei in beuken-eikenbossen. De families van de uilen, spinneruilen en spanners waren het meest vertegenwoordigd. De meeste nachtvlinders werden in de onderlaag gevonden, waar de soortenrijkdom en diversiteit hoger waren dan in de boomkruinen. Sommige soorten kwamen alleen in de boomtoppen voor, terwijl andere alleen in de lagere delen leefden. Ook vonden ze dat er meer nachtvlinders en meer soorten werden gevangen in de eerste en derde fase. In de publicatie zijn nog veel meer leuke statistieken terug te vinden.

Böttger D, Singh RP, Friedrich E, Brehm G. (2025). The moth fauna is more diverse in the understorey than in the canopy in a European forest. *Bulletin of Entomological Research*. doi:10.1017/S0007485324000816

Weinig bosbesuilen?

De bosbesuil is een uilensoort die als imago overwintert. Meestal worden de imago's vanaf september gevangen, ze vliegen tot in april. In het najaar wordt de soort regelmatig op licht of op smeer aangetroffen. In het vroege voorjaar, na de overwintering, wordt de soort nog over het algemeen vaker gezien. In het najaar van 2024 waren de aantallen van de bosbesuil erg laag, zie ook bijgaande grafiek. De aantallen in het vroege voorjaar van 2024 waren echter wel beter dan het gemiddelde van de afgelopen vijf jaar. In het meetnet zien we dat er in het najaar van 2024 weinig bosbesuilen worden gezien, en ook ervaringen in het veld, vooral met smeer, onderschrijven dit.

Wel zien we in december 2024 ineens een opleving van deze soort. In de Top-10 is te zien dat de bosbesuil 7 keer is gevangen op 6 meetpunten. Voor het maken van deze grafiek worden ook de nultellingen voor deze soort meegenomen, en omdat er weinig mensen vingen in de laatste week valt het gemiddelde redelijk hoog uit maar is de foutmarge ook groot. Dit geeft aan dat het dus belangrijk is om ook in het najaar of de winter door te tellen.

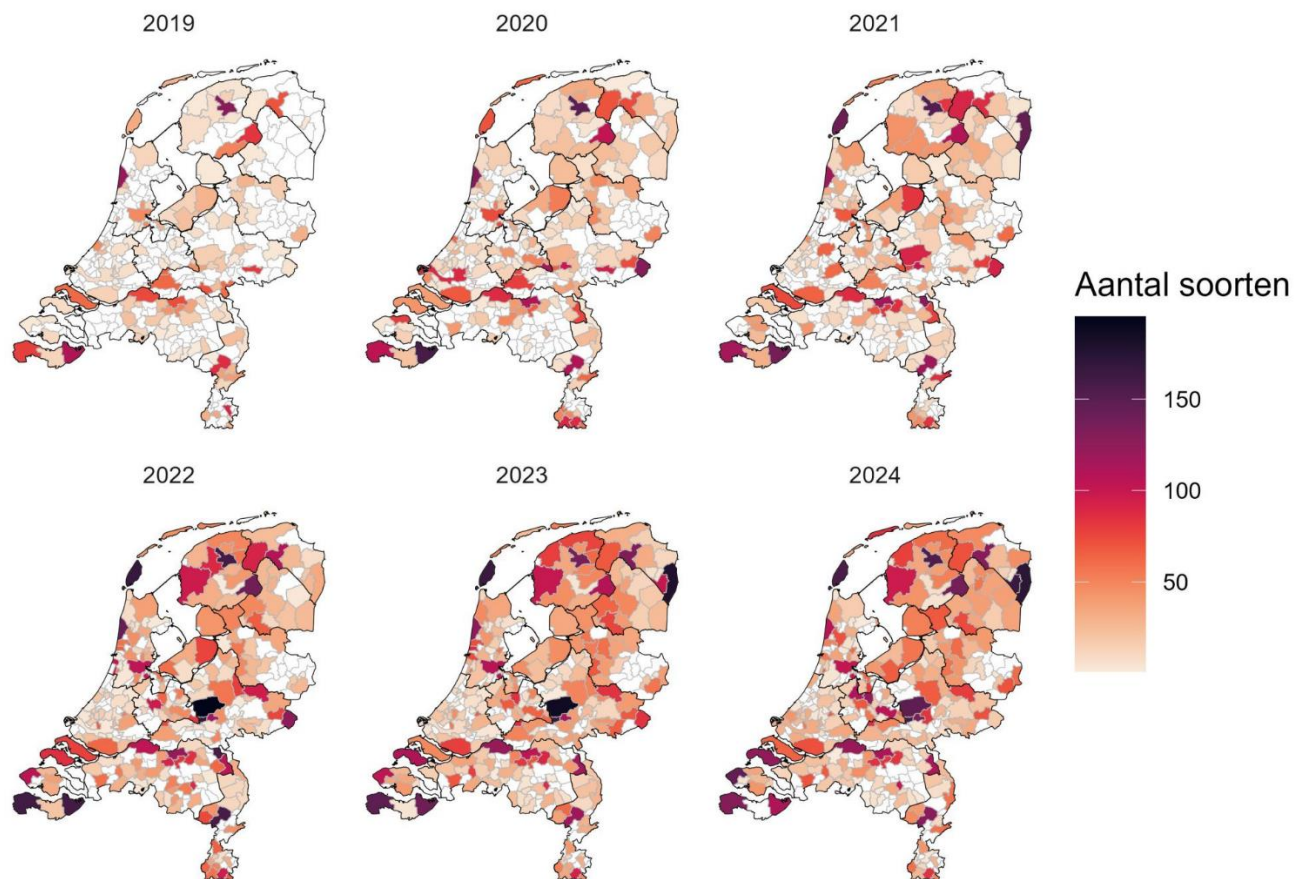

In het nieuws

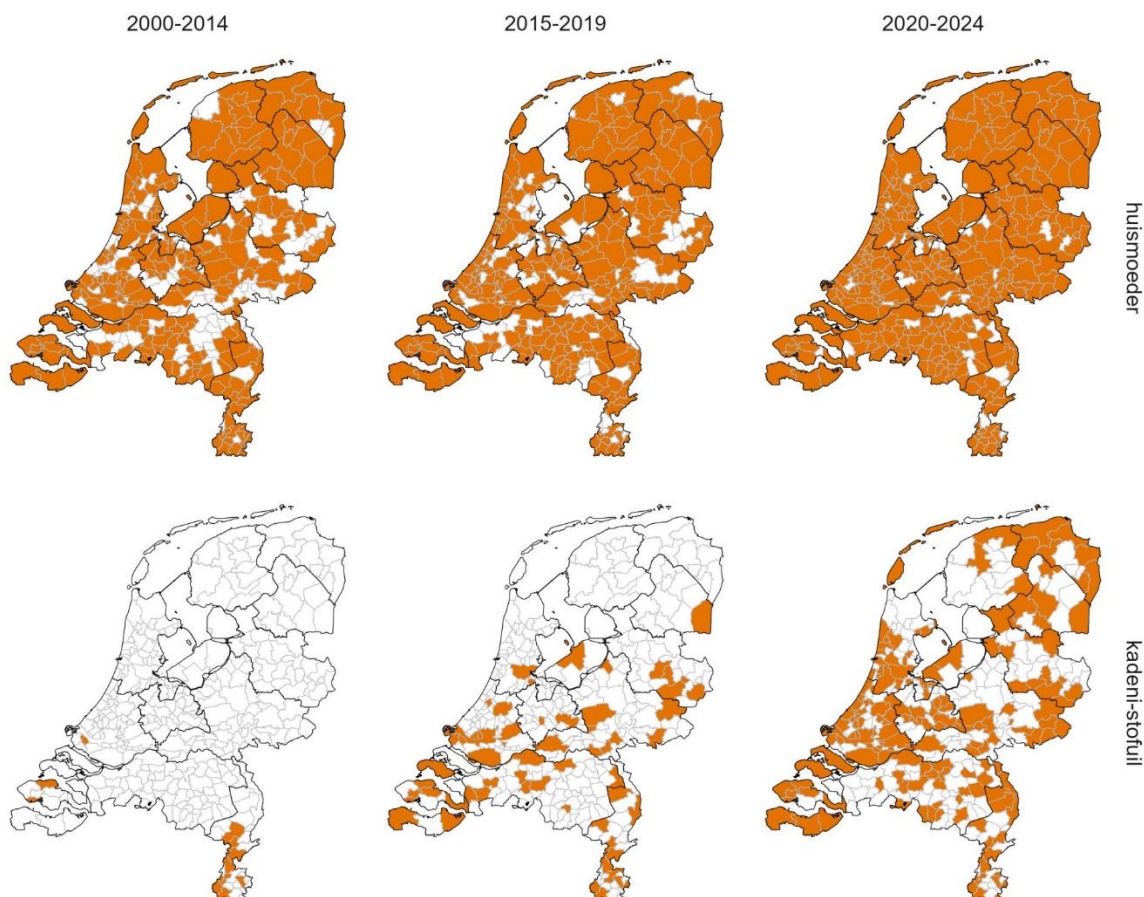
- [Keutels onder de kerstboom](#)
- [Zeldzame nachtvlinder gevonden door stagiair van De Vlinderstichting](#)

Collega Jannes Boers, onderzoeker bij De Vlinderstichting, heeft de afgelopen weken twee korte berichten op LinkedIn geplaatst. Hij laat zien wat je met de meetnet-data kunt doen. Aangezien niet iedereen op LinkedIn zit, plaatsen we de berichten ook hier.

Het NEM meetnet nachtvlinders blijft maar groeien en levert dankzij de inzet van vele vrijwilligers waardevolle data op waarmee De Vlinderstichting (Dutch Butterfly Conservation) en het Centraal Bureau voor de Statistiek voor steeds meer soorten landelijke trends kunnen berekenen. Op het kaartje hieronder zie je het aantal gevangen macronachtvlinder soorten per jaar per gemeente, wat een leuk inzicht geeft in hoe het meetnet zich ontwikkelt. Het leuke is dat iedereen mee kan doen door op een gestandaardiseerde manier nachtvlinders te vangen.

De kadeni-stofuil is de afgelopen tien jaar bezig met een stevige opmars in Nederland. Het kaartje hieronder is opgebouwd met data uit de NDFF. Ter referentie is ook de data van de algemene huismoeder geplot. De dekkende verspreiding van de huismoeder over alle periodes laat zien dat er altijd al op landelijke schaal nachtvinders werden gevangen met kunstlicht (tegenwoordig is dat wel een stuk fijnmaziger dan vroeger). Toch zijn dit soort kaartjes niet geschikt om betrouwbare uitspraken rondom populatietrends van soorten te doen, omdat er geen rekening wordt gehouden met de waarnemersinspanning. Hoe dat precies zit zal ik in een volgende post laten zien. Door meer meetpunten in het NEM meetnet nachtvinders op te nemen kunnen De Vlinderstichting (Dutch Butterfly Conservation) en het Centraal Bureau voor de Statistiek naast populatietrends voor de huismoeder, uiteindelijk ook populatietrends berekenen voor 'nieuwkomers' als de kadeni-stofuil.

Contact

Landelijk Meetnet Nachtvinders
Rik Wever, José Kok, Jannes Boers en Jurriën van Deijk

Tel.: 0317 467346
meetnet@vlinderstichting.nl

Deze nieuwsbrief wordt via e-mail verstuurd aan alle tellers van het Landelijk Meetnet Nachtvinders. Mocht je geen prijs stellen op de nieuwsbrief, dan kan je de verzending stoppen door op meetnet.vlinderstichting.nl bij instellingen de optie 'Nieuwsbrief ontvangen' uit te zetten.

Bronnen

KNMI: <https://www.knmi.nl/nederland-nu/klimatologie/maand-en-seizoensoverzichten/2024/april>